

KUTSESTANDARD

Tekstiilkäsitöö sell, tase 4

Selle kutsestandardi alusel võib jätkuda kutse andmine kuni 31. oktoobrini 2019 neile isikutele, kes on õppinud vastava kutsestandardi põhjal koostatud kutseõppe õppekaval.

Alus: SA Kutsekoda juhatuse liikme korraldus nr 14/2018 16.04.2018

Kutsestandard on dokument, milles kirjeldatakse tööd ning töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit ehk kompetentsusnõudeid.

Tekstiilkäsitöö sell, tase 4 kutsestandard on aluseks kutsekeskhariduse ja täiendusõppe õppekavade koostamisele ning isikute kompetentsuse hindamisele kutse andmisel.

Kutsenimetus	Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (EKR) tase
Tekstiilkäsitöö sell, tase 4	4

A-osa KUTSEKIRJELDUS

A.1 Töö kirjeldus

Tekstiilkäsitöö sell valmistab tekstiilist kvaliteetseid ja esteetilisi käsitööesemeid, kasutades tähtsamaid traditsioonilisi ja kaasaegseid tehnikaid, töövõtteid ja valmistusviise. Tekstiilkäsitöö sell oskab õmmelda, tikkida, kangastelgedel ja varrastel kududa, heegeldada ning kangaid maalida, värvida või trükkida. Lisaks on ta omandanud vähemalt ühe tekstiili eritehnika või esemegrupi valmistusviisi.

Tekstiilkäsitöö sell vastutab talle antud tööülesannete täitmise eest, keerukamate tööülesannete juures võib ta vajada meistri abi.

Ta on valmis oma oskuste piires kaastöötajaid ja praktikante juhendama.

Tekstiilkäsitöö sell peab kinni käsitöömeistri eetikanõuetest ning järgib tööohutuse ja keskkonnahoiu reegleid.

Tekstiilkäsitöö sell leiab tööd tekstiilkäsitööettevõttes, teatri õmblustöökojas jm.

Ta on valmis turundama oma toodangut (teostama oma ideid, uuendama ja täiendama olemasolevaid tooteid jms), suhtlema tellijatega ning osutama teenuseid, nagu näiteks esemete valmistamine etteantud kavandite järgi, allhanke tegemine ja harrastajate juhendamine oma oskuste piires.

Teised tekstiiliala kutsetasemed:

Tekstiilkäsitöö valmistaja, tase 3 (sisaldab osakutset „Käsitööeseme valmistaja“)

Tekstiilikäsitööline, tase 5

Tekstiilimeister, tase 6

Tekstiilimeister, tase 7 (Käsitöömeister, tase 7 spetsialiseerumine)

A.2 Tööosad

A.2.1 Tekstiilist käsitööesemete valmistamine

2.1.1 Esemete kavandamine.

2.1.2 Materjalide varumine ja kasutamine.

2.1.3 Tööprotsessi ettevalmistamine.

2.1.4 Töövahendite ja seadmete ettevalmistamine ja kasutamine.

2.1.5 Ergonoomilise ja ohutu töökeskkonna loomine.

2.1.6 Esemete valmistamine ja viimistlemine.

A.2.2 Tekstiilitoodete ja -teenuste turundamine

2.2.1 Toodete ja teenuste kujundamine.

2.2.2 Toodete ja teenuste kaubastamine.

Valitavad tööosad

- A.2.3 Õmbluskäsitöö.
- A.2.4 Kanga rakendamine ja kudumine.
- A.2.5 Tikandi kavandamine ja tikkimine.
- A.2.6 Tekstiiltrükk.
- A.2.7 Tekstiilimaal ja värvimine.
- A.2.8 Viltimine.
- A.2.9 Lõikejärgne silmuskudumine, heegeldamine ja nõeltehnika.
- A.2.10 Eesti rahvarõiva komplektiosade valmistamine.
- A.2.11 Võõde ja paelte tegemine.
- A.2.12 Pitsitehnikates esemete valmistamine.

A.3 Töö keskkond ja eripära

Töökoormus võib jaotuda ebaühtlaselt, vajadusel tuleb valmis olla hooajatööks ja töötamiseks puhkepäevadel. Töö võib olla füüsiliselt pingutav, sundasendit nõudev ja kiire tempoga. Võib esineda kokkupuudet tolmu, müra või vibratsiooniga, mis võib kujutada ohtu tervisele (allergia vms), mistõttu on vaja kasutada töökaitsevahendeid ning järgida tööohutusnõudeid.

A.4 Töövahendid

Õmblusmasinad, kangasteljed jm seadmed, nõelad, käärid, heegelnõelad vardad jm.

A.5 Tööks vajalikud isikuomadused

Töös on oluline käeline osavus, ruumiline kujutlusvõime, proportsioonitunnetus, püsivus, loovus, õpivalmidus ja vastutustunne.

A.6 Kutsealane ettevalmistus

Tekstiilkäsitöö selliks saab õppida õppeasutuses või kutsealal töötades või meistri käe all.

A.7 Enamlevinud ametinimetused

Kangakuduja, tikkija, tekstiilkunstniku abiline, kardinadisaineri abiline.

B-osa KOMPETENTSUSNÕUDED

B.1 Kutse struktuur

Kutse taotlemisel on nõutav kompetentside B.2.1 - B.2.2 tõendamine, lisaks valikust B.2.3 – B.2.12 ühe kompetentsi tõendamine ning läbiva kompetentsi B.2.13 tõendamine.

B.2 Kompetentsid

KOHUSTUSLIKUD KOMPETENTSID

B.2.1 Tekstiilist käsitööesemete valmistamine

EKR tase 4

Tegevusnäitajad:

- 1) visandab oma idee ja/või loeb etteantud kavandeid;
- 2) koostab etteantud eseme või kavandi põhjal töö käigu/juhendi koos täiendavate lisadega (skeemid, lõiked või joonised);
- 3) valib ja ja hangib vajalikud materjalid ja tarvikud, arvestades materjalide kuluga;
- 4) hoiustab materjalid nõuetekohaselt;
- 5) valmistab tööülesandest lähtuvalt ette vajalikud materjalid ja tarvikud;
- 6) järgib materjalikasutuses säästlikkuse ja keskkonnahoiu põhimõtteid;
- 7) planeerib tööde järjekorra ja tööülesande täitmiseks kuluva aja, arvestades tööde mahtu, toodete hulka ja tellija vajadusi;

- 8) valib välja sobivad töövahendid ja seadmed, kasutades vajadusel spetsialisti abi;
- 9) kontrollib seadmete ja tööriistade korrasolekut, vajadusel korraldab lihtsamat hooldust;
- 10) valmistab tööjoonise alusel eseme, kasutades sobivaid tööriistu, -vahendeid ja materjale;
- 11) töötab seadmete ja tööriistadega turvaliselt ja ergonoomiliselt;
- 12) järgib seadmete, töövahendite ja -riistade kasutamishuudeid ning hooldusnõudeid.

Teadmised:

- 1) moe- ja stiiliajalugu;
- 2) tekstiilmaterjalide omadused, kasutusalaad ning hankimise allikad;
- 3) materjalikulu arvestuse põhimõtted;
- 4) tekstiilmaterjalide tootmise etapid;
- 5) toote elukaare põhimõtted;
- 6) kompositsioon ja värvusõpetus;
- 7) põhiliste tekstiilitehnika terminoloogia ja tingmärgid;
- 8) tekstiilitöö pärand (algtase);
- 9) tekstiilitöö põhitehnikad ja töövõtted:
 - a) õmblemine (lihtõmblused, erinevate materjalide ühendused, lihtsad lõiked),
 - b) kangakudumine (algsiduses kangad),
 - c) silmuskudumine ja heegeldamine (lihtsad koe- ja heegelkirjad, lihtsad lõiked;
 - d) tikkimine (mustrijoonise tikkimisel kasutatavad põhipisted);
 - e) kanga kujundamine (kangamaal, trükk, viltimine, vanutus, värvimine, kuumtöötlemine);
- 10) tekstiilide viimistlus ja hooldusnõuded.

Hindamismeetod(id):

- 1) taotleja tööde mapp;
- 2) valmis eseme esitus, vajadusel töövõtete demonstratsioon (video esitus);
- 3) intervjuu.

B.2.2 Tekstiilitoodete ja -teenuste turundamine

EKR tase 4

Tegevusnäitajad:

- 1) vaeb toote ja/või teenuse kui toote idee teostatavust, arvestades turusituatsiooni: kas on vajadust ja nõudlust uute toodete järele;
- 2) leiab oma tootele ja/või teenusele sobiva sihtgrupi;
- 3) leiab oma tootele ja teenusele sobivaima teostusviisi lähtudes sihtgrupist, oma oskustest, tootmisbaasist ja tasuvusest;
- 4) vormistab toote (pakendab ohutult ja esteetiliselt, koostab kasutusjuhendi jne);
- 5) kujundab toote ja/või teenuse hinna;
- 6) leiab võimalusi oma toote ja/või teenuse müügiks, oskab hinnata müügikanali sobivust toote turundamiseks;
- 7) leiab sobivaid võimalusi tooteid ja/või teenuseid tutvustada;
- 8) korraldab toote ja/või teenuse müügi, kasutades käsitöö valmistamiseks ja müümiseks sobivaid ettevõtlusvorme.

Teadmised:

- 1) tekstiilitootmisüksuse tehniline ja majanduslik olemus;
- 2) turundamise algtõed;
- 3) tootevastutust ja ettevõtlust reguleerivaid õigusaktid, siseriiklikku kauplemist ja ettevõtlust reguleerivaid õigusaktid;
- 4) käsitööndusliku ja tööstusliku tootearenduse meetodid;
- 5) siseriikliku ja rahvusvahelise kauplemise põhitõed;
- 6) ettevõtlusvormid ja ettevõtluse põhitõed;
- 7) tekstiilitootmise olemus, sh keskkonnamõjud;
- 8) käsitööndusliku tootmise eripära;
- 9) tootearenduse olemus;
- 10) turunduse algtõed;
- 11) tootja vastutus;
- 12) ettevõtlust ja kauplemist reguleerivad õigusaktid.

Hindamismeetod(id):

esitus toote või teenuse loost (idee, teostus, müük).

VALITAVAD KOMPETENTSID

Kutse taotlemisel on nõutav valikust B.2.3 – B.2.12 ühe kompetentsi tõendamine ning läbiva kompetentsi B.2.13 tõendamine.

B.2.3 Õmbluskäsitöö	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1) võtab mõõdud, konstrueerib vastavalt mõõtudele põhilõike ja teeb juurdelõikuse; 2) õmbleb kodutekstiile (aknakatted, padjad jm); 3) õmbleb kergeid rõivaid ja aksessuaare, rakendades individuaalõmbluse töövõtteid; 4) teeb rõivaproove; 5) kasutab sobivaid töövõtteid erinevate omadustega materjalide õmblemisel nii käsitsi kui masinaga. Teadmised: 1) õmblustöö eriseadmed: mannekeenid, kätteõmblus- ja overlokkmasinad ning viimistlusseadmed; 2) rõiva õmbluse tehnoloogia; 3) tekstiilist aknakatete süsteemid. Hindamismeetod(id): 1) eseme esitlus; 2) intervjuu.	
B.2.4 Kanga rakendamine ja kudumine	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1) seab kangasteljed töökorda; 2) koostab rakenduse ja rakendab kangasteljed; 3) koob tuletatud sidustega kangaid; 4) määrab näidise põhjal kangalligi lähtuvalt materjalist ja sidusest ning leiab selle kasutusala; 5) tuletab kanga näidisest kangarakenduse; 6) dokumenteerib oma tegevuse erinevate kangaste kudumisel (nn tööpass: töökirjeldus, tegevuste kaardistamine). Teadmised: 1) kangastelgede ehitus ja lisatarvikud (nt käärpuud); 2) materjalide käitumine erineva sidustega kangaste puhul kangastruktuuride moodustamisel; 3) käsitsi kootud kangaste kasutusala; 4) kangakudumises ettetulevad vead ja nende kõrvaldamise viisid; 5) käsitsi kootud kangaste viimistlusvõtted; 6) telgedel kootud eesti rahvuslikud tekstiilid (vaibad, katted, tekid jms). Hindamismeetod(id): 1) eseme esitlus; 2) intervjuu.	
B.2.5 Tikandi kavandamine ja tikkimine	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1) teeb kavandi, valib tikkimistehnika, teeb eeltöö ja valmistab tikandi kas käsitsi või õmblusmasinal või tikkimismasinal; 2) koostab tikitud eseme järgi tööjoonise. Teadmised: 1) tikandite viimistlusvõtted; 2) tähtsamad tikkimistehnikad. Hindamismeetod(id): 1) eseme esitlus 2) intervjuu	
B.2.6 Tekstiilitrükk	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1) hindab kavandi teostatavust trükitehnikas;	

- 2) valib materjalid ja töövahendid, valmistab ette töökoha trükkimiseks;
- 3) koostab kanga rapoori;
- 4) trükib paku ja siiditrüki raamiga;
- 5) valdab ettevalmistusprotsesse (paku ja templi valmistamine, raami ettevalmistamine, kujutise kandmine siidiraamile);
- 6) segab värvid vastavalt kavandile, järgides retsepti;
- 7) trükib üksikesemeid ja meetrikangast;
- 8) kinnitab värvi ja viimistleb kanga.

Teadmised:

- 1) tekstiiltrükkitehnikad ja nende ajalugu;
- 2) rõivamoe- ja sisustustrendid;
- 3) tekstiilide trükkimine käsitsi ja tööstuslikult (kattevärvide, reservainete, reaktiivvärvidega, söövitades jne);
- 4) värvikeemia, värvimistehnikad;
- 5) kinnitus- ja viimistlusvõtted;
- 6) tööohutuse ja keskkonnanõuded tekstiiltrükkis.

Hindamismeetod(id):

- 1) eseme esitlus;
- 2) intervjuu.

B.2.7 Tekstiilimaal ja värvimine

EKR tase 4

Tegevusnäitajad:

- 1) tekstiilikujundustehnikad ja nende ajalugu;
- 2) rõivamoe- ja sisustustrendid;
- 3) tekstiilikujundustehnikad ja nende kasutusvaldkonnad;
- 4) tekstiilimaali tehnikad ja viimistlusvõtted;
- 5) värvikeemia, värvimistehnikad ja viimistlusvõtted;
- 6) tööohutuse ja keskkonnanõuded tekstiilimaalis ja värvimises.

Teadmised:

- 1) tekstiilikujundustehnikad ja nende ajalugu;
- 2) rõivamoe- ja sisustustrendid;
- 3) tekstiilikujundustehnikad ja nende kasutusvaldkonnad;
- 4) tekstiilimaali tehnikad ja viimistlusvõtted;
- 5) värvikeemia, värvimistehnikad ja viimistlusvõtted;
- 6) tööohutus- ja keskkonnanõuded tekstiilimaalis ja värvimises.

Hindamismeetod(id):

- 1) eseme esitlus;
- 2) intervjuu.

B.2.8 Viltimine

EKR tase 4

Tegevusnäitajad:

- 1) hindab kavandi teostatavust viltimistehnikas;
- 2) valib materjalid ja töövahendid, valmistab ette viltimise töökoha;
- 3) vildib rullides, hõõrudes;
- 4) vildib kolmemõõtmelisi esemeid vastavalt lõikele ja vormile;
- 5) ühendab erinevaid kiude ja tekstiilmaterjale viltides ja vanutades.

Teadmised:

- 1) vildi omadused ning traditsioonilised ja tänapäevased kasutusalaad;
- 2) villa töötlemine tööstuslikult ja käsitsi (villa sorteerimine, pesu, huntimine, kraasimine, heide valmistamine, ketramine, korrutamine);
- 3) vildi kujundustehnikad (aplikatsioon, intarsia, tikkimine ja teppimine, nõeltehnika);
- 4) villad, karvad ja kiud ning nende käitumine viltimisprotsessis;
- 5) vildi valmistamise tehnikad (rullimine, hõõrumine, nõel), viimistlusvõtted ja hooldus;
- 6) viltimismasinad ja abivahendid;
- 7) kanga vanutamisevõtted.

Hindamismeetod(id):

1) eseme esitlus; 2) intervjuu.	
B.2.9 Lõikejärgne silmuskudumine, heegeldamine ja nõeltehnika	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1) valib algsilmuste loomise viisi vastavalt töö eesmärgile ja tehnoloogiale; 2) loeb ja koostab koe- ja heegelkirja ning nõeltehnika skeeme ning esemete tööjooniseid; 3) valmistab lõikekohaseid ja ringselt teostavaid kvaliteetseid ja funktsionaalseid esemeid kasutades silmuste kahandamist, kasvatamist jm tehnoloogilisi võtteid; 4) erinevaid koe- ja heegelkirju kombineerides loob uusi kootud või heegeldatud esemeid; 5) koob lõikekohaseid esemeid ühe- ja kahetasandilisel kudumismasinal; 6) loob iseseisvalt kudumismasina mustrikaarte; 7) viimistleb valmistatud esemeid. Teadmised: 1) tuletatud koe- ja heegelkirjad; 2) nõeltehnika võtted; 3) lõigete konstrueerimise põhimõtted; 4) heegeltööde ja kudumite ühendusvõtted; 5) viimistlus- ja hooldusvõtted; 6) algteadmised kudumismasina ehitusest ja hooldusest. Hindamismeetod(id): 1) eseme esitlus; 2) intervjuu.	
B.2.10 Eesti rahvarõiva komplektiosade valmistamine	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1) valmistab pärandtehnoloogilisi võtteid kasutades ja eeskujudest lähtudes rahvarõivakomplekti osi: paelad ja vööd või sokid ja kindad või tikitud tanud ja käised või peakatted või õmmeldud rahvarõivaesemeid (taskud, kotid, särk, seelik, püksid, vest jne) v.a ülerõivad; 2) koostab etteantud museaali tehnoloogilise kirjelduse ja töökäigu koos täiendavate lisadega (skeemid, lõiked või joonised). Teadmised: 1) eesti rahvarõivaste olemus ja pärimuslikkus ning rahvarõiva kandmine tänapäeval; 2) eesti rahvarõivaste osad; 3) ühe paikkonna rahvarõiva eripära; 4) rahvuslikud pitsilised silmuskoekirjad, värviline heegelpits, mustrilised silmuskoekirjad (haapsalu sall, setu pits, sukad, sokid, kihnu troi jne), rahvuslike vööde ja paelte koekirjad, ringsed; 5) rahvarõivaste valmistamisel kasutatavate lõigete tüübid; 6) rahvarõiva valmistamisega seonduvate tehnoloogiad; 7) muuseumi töö põhimõtted ja elektroonilised andmebaasid. Hindamismeetod(id): 1) eseme esitlus; 2) intervjuu.	
B.2.11 Vööde ja paelte valmistamine	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1) koostab etteantud museaali tehnoloogilise kirjelduse ja töökäigu koos täiendavate lisadega (skeemid või joonised); 2) valib materjalid ja töövahendid; 3) valmistab vööd ja paelad, kasutades pärandtehnoloogilisi töövõtteid. Teadmised: 1) pärandtehnoloogiad (arhailine kõlavöö, diagonaalne võrkvöö, telgedel kootud vööd jne); 2) algteadmised kangakudumises; 3) rahvarõivaste olemus ja pärimuslugu, paikkondlikud eripärad; 4) pärandtehnoloogilised töövõtted vööde ja paelte valmistamiseks (punutud paelad, kõlapaelad, võrkvöö ja kirivöö jne);	

5) võõde ja paelte viimistlusvõtted; 6) muuseumitöö põhimõtted ja elektroonilised andmebaasid.	
Hindamismeetod(id): 1) eseme esitlus; 2) intervjuu.	
B.2.12 Pitsitehnikates esemete valmistamine	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1) hindab kavandi teostatavust pitskoetehnikates (niplis-, sõlm-, heegel-, filee-, süstik- ja nõelpits, silmkoelised pitsid jne); 2) loeb tööskeeme; 3) kirjeldab eset ja koostab tööjuhise selle valmistamise tehnoloogiast lähtuvalt; 4) valib materjalid ja töövahendid; 5) valmistab kvaliteetse eseme kasutades pitsitehnikate töövõtteid.	
Teadmised: 1) pitsitehnikad ja nende kasutamine; 2) pitskoetööde töövahendid ja nende kasutusala; 3) pitskoetööde hooldus- ja viimistlusvõtted.	
Hindamismeetod(id): 1) eseme esitlus; 2) intervjuu.	

KUTSET LÄBIVAD KOMPETENTSID

B.2.13 Tekstiilkäsitöö sell, tase 4 kutset läbiv kompetents	EKR tase 4
Tegevusnäitajad: 1) järgib oma tegevuses käsitöölise eetikanõudeid; 2) säilitab ja arendab oma kutseoskusi, hoiab end kursis tehnoloogiliste muutustega; 3) tegutseb vastutustundlikult ja eesmärgipäraselt, arvestades töötervishoiu, keskkonnahoiu, tööohutuse ja kultuuripärandi hoidmise reegleid; 4) kohaneb meeskonnaga, tajub oma rolli meeskonnas, järgib koostööreegleid; 5) suudab eriolukorras kiiresti orienteeruda, on võimeline lahendama konflikte; 6) valib sihtgrupile sobiva suhtlemisviisi, suudab aktiivselt kuulata ja lahendada sihtgrupi probleeme; 7) kasutab arvutit infootsinguks ja kommunikatsiooniks (e-kirjad, tutvustuskirjad, arved jm); 8) kasutab nii kõnes kui ka kirjas korrektset eesti keelt; 9) suudab jagada ja vahetada tehnilist informatsiooni inglise keeles; 10) annab arusaadavalt edasi kutsealaseid oskusi ja teadmisi.	
Teadmised: 1) kompositsioon ja värvusõpetus; 2) esitamise tehnikad (joonistamine, joonestamine, maalimine, fotografeerimine jne); 3) tekstiilitöö terminoloogia; 4) eriala pärand; 5) kutse-eetika põhireeglid (vt lisa 1 „Kutse-eetika“); 6) kutsealaga seotud õigusaktid (autorikaitse, tarbijakaitse jm); 7) töötervishoiu-, keskkonnahoiu- ja tööohutusnõuded; 8) suhtlemise põhitõed.	
Hindamismeetod(id): Läbivat kompetentsi hinnatakse integreeritult kõigi teiste kutsestandardis toodud kompetentside hindamise käigus.	

C-osa ÜLDTEAVE JA LISAD

C.1 Teave kutsestandardi koostamise ja kinnitamise kohta ning viide ametite klassifikaatorile
--

1. Kutsestandardi tähis kutseregistris	17-28052013-2.8/6k
2. Kutsestandardi koostajad	Inna Soonurm, SA Innove Kadi Pajupuu, Tekstiilikunstnike Liit Pille Kivihall, Eesti Nahakunstnike Liit Ave Matsin, Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit Liisa Tomasberg, Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit Anu Randmaa, Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit
3. Kutsestandardi kinnitaja	Rahvakunsti ja Käsitöö Kutsenõukogu
4. Kutsenõukogu otsuse number	14
5. Kutsenõukogu otsuse kuupäev	28.05.2013
6. Kutsestandardi kehtib kuni	24.04.2018
7. Kutsestandardi versiooni number	6
8. Viide Ametite Klassifikaatorile (ISCO 08)	7318 Tekstiil-, nahk- jms tooteid valmistavad käsitöömeistrid
9. Viide Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule (EQF)	4
C.2 Kutsenimetuse võõrkeeles	
Inglise keeles	Textiles craftspeople, level 4
C.3 Lisad	
Lisa 1 Käsitöömeistri kutse-eetika	